Az idegenrendészeti fogdák ügyészi törvényességi felügyeleti tapasztalatairól

Az idegenrendészeti fogdára vonatkozó főbb jogszabályi követelmények és érvényesülésük kontrollja

A külföldiek beutazásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 170/2001. (IX. 26.) számú Kormány rendelet szabályozza az idegenrendészeti fogda létesítésének körülményeit. A 69. §-nak megfelelően idegenrendészeti fogda olyan épületben vagy épületrészben létesíthető, ahol:

a) az őrizetesek elhelyezésére szolgáló helyiségekben őrizetesenként legalább 15 m3 légtér és 5 m2 mozgástér,

b) az étkezés, a szabadidő eltöltésére, illetve a látogatók fogadására alkalmas közösségi helyiség,

c) az engedélyezett férőhelyek számának megfelelően, nemenként elkülönített, hidegmeleg folyóvízzel ellátott mosdó és zuhanyozó, valamint WC helyiségek,

d) háziorvosi minimum feltételeknek megfelelő orvosi rendelő,

e) orvosi vizsgálat céljára szolgáló és egészségügyi elkülönítő helyiség,

f) szabadlevegőn való tartózkodásra alkalmas terület,

g) az Országos Építésügyi Szabályzat és a hatósági előírások szerinti megvilágítási értékek,

h) az intézmény szünetmentes áramellátása,

i) az őrizetesek és a személyzet elhelyezésére szolgáló helyiségekben, az orvosi szobában, a látogatók fogadására szolgáló helyiségekben, az élelmezést ellátó helyiségekben, valamint a közösségi célú helyiségekben természetes szellőzés

biztosítható.

A jogszabályok rendelkezéseinek érvényesülését, a gyakorlatban történő végrehajtását az Alkotmány 51. § (2) bekezdése, az Ügyészségről szóló törvény 11. §-ának c.) pontja alapján a büntetés-végrehajtás (továbbiakban bv.) törvényességi felügyeletét és jogvédelmét ellátó ügyészek is ellenőrzik. Ez más, mint a belső ellenőrzés, a kormányzati, a nemzetközi vagy a társadalmi ellenőrzés. Az ügyész ennek során havonta legalább két alkalommal köteles ellenőrizni – többek között – az idegenrendészeti őrizet keretében a személyes szabadságot korlátozó intézkedés végrehajtásának törvényességét is. Ennek folyamán megvizsgálja a befogadás alapjául szolgáló iratok szabályszerűségét, az ezekben leírt rendelkezések végrehajtását, valamint a fogva tartási határidők betartását.

A havi kétszeri ellenőrzés mellett az ügyész, folyamatosan figyelemmel kíséri az idegenrendészeti őrizet során a jogszabályokban előírt jogok biztosítását, a kötelességek teljesítését, továbbá a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességét. Ezekről a tevékenységéről feljegyzést készít, amit megküld a vizsgált szerv vezetőjének és ha valamilyen intézkedés megtétele szükségesnek tűnik, kezdeményezi azt.

Amennyiben az őrizetét olyan külföldi személynek rendelik el, aki szándékos bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott szabadságvesztés büntetésből szabadul, azt a férfiak esetében a Nagyfai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, a nők esetében pedig a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben kell végrehajtani. Egyéb esetben a külföldivel szemben idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának helye az elrendelő idegenrendészeti hatóság székhelye szerint illetékes, a Határőrség által fenntartott idegenrendészeti fogda.

Kivételes esetben – biztonsági vagy egyéb okok miatt – más objektumban is foganatosítható az őrizet, azonban a jogszabályokban megfogalmazott, őrizetesre vonatkozó jogoknak és kötelezettségeknek maradéktalanul érvényesülniük kell.

A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény szerint az őrizetnek három fajtáját különböztetjük meg: az idegenrendészeti őrizetet, a visszautasítási őrizetet és a kiutasítást előkészítő őrizetet. A törvény 46. §-a alapján idegenrendészeti őrizetbe az a külföldi személy helyezhető, aki:

a) a hatóság elől elrejtőzött vagy a kiutasítás végrehajtását más módon akadályozza;

b) a távozást megtagadja vagy más alapos ok miatt feltehető, hogy a kiutasítás végrehajtását késlelteti vagy meghiúsítja;

c) a kiutasítás hatálya alatt és a kiutazás előtt szabálysértést vagy bűncselekményt követett el;

d) a kötelező tartózkodásra kijelölt helyen az előírt magatartási szabályokat súlyosan vagy ismételten megsértette, a számára előírt megjelenési kötelezettségét felszólításra sem teljesítette, és ezzel akadályozta az idegenrendészeti eljárás lefolytatását;

e) szándékos bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott szabadságvesztés büntetésből szabadult;

f) ha a külföldi kiutasítására olyan, szándékos bűncselekmény elkövetése miatt került sor, amely a kábítószer-kereskedelemmel, terrorizmussal, illegális fegyverkereskedelemmel, embercsempészéssel, pénzmosással, szervezett bűnözéssel függ össze, a kiutasítás végrehajtásának biztosítása érdekében az idegenrendészeti őrizetet el kell rendelni.

A Határőrség idegenrendészeti szerve a visszautasítás intézkedés végrehajtásának biztosítása érdekében őrizetbe veheti azt a külföldit, akinek a visszautasítása az elfogástól vagy a visszafogadási egyezmény alapján történő átvételtől számított harminc napon belül végrehajtható (visszautasítási őrizet).

A területi idegenrendészeti hatóság az idegenrendészeti eljárás lefolytatása érdekében közbiztonsági okból, őrizetbe veheti azt a külföldit, akinek személyazonossága vagy tartózkodásának jogszerűsége nem tisztázott (kiutasítást előkészítő őrizet).

Fontos, garanciális rendelkezés, hogy a jogszabály minden őrizet tartamát 5 napban határozza meg. Amennyiben ennyi idő alatt ez nem valósítható meg, úgy bírósági felülvizsgálatra van szükség. Az idegenrendészeti őrizet kivételével a törvény 30 napban maximálja az őrizet hosszát, amely már az előzetes intézkedések – így a visszautasítás, illetve a kiutasítás – megtételét feltételezik. A legfeljebb 30 napos szabadságkorlátozásnak – a jogalkotó szerint – elégségesnek kell lennie a külföldinek más országba való tényleges elszállítására.

Az idegenrendészeti őrizet esetén a végső határidő 12 hónap, amelynek elteltével akkor is szabadon kell bocsátani a külföldit, ha nem sikerült kitoloncolása érdekében megtenni a szükséges lépéseket. A határidő eltelte természetesen nem hiúsíthatja meg a kiutasítás vég-

rehajtását, csupán a szabadlábon lévő külföldi kézre kerítése okozhat gondot a későbbiekben.

Az idegenrendészeti hatóság által hozott, őrizetbe vételt elrendelő határozat ellen fellebbezésnek helye nincs, azonban kérni lehet a határozat törvényességének bírósági felülvizsgálatát – bár ennek nincs halasztó hatálya az őrizet végrehajtása szempontjából.

Az őrizetbe vételt elrendelő határozatnak tartalmaznia kell az őrizet kezdő és befejező időpontját, a végrehajtás helyét, valamint az ideiglenes intézkedést vagy azt, hogy ideiglenes intézkedésnek nincs helye.

Az őrizetet elrendelő hatóságnak arra kell törekednie, hogy az őrizet a lehető legrövidebb ideig tartson. A kiutasítás, illetve a visszautasítás végrehajtása feltételeinek a megteremtésére, valamint a kiutasítást előkészítő őrizet elrendelése esetén a külföldi személyazonosságának vagy tartózkodása jogszerűségének megállapítására soron kívül kell intézkedni.

A külföldi, a fogdába, illetve az intézetbe csak az idegenrendészeti hatóság őrizetet elrendelő határozata alapján fogadható be. A fogvatartás csak az őrizet elrendeléséről szóló határozat, illetőleg az őrizet meghosszabbításáról rendelkező bírósági határozat alapján hajtható végre. Ennek hiányában a befogadást meg kell tagadni. Az intézetbe a befogadásra csak az intézet hivatali idejében van lehetőség. A hivatali időt a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka határozza meg. Erről, valamint a foganatosítással kapcsolatos intézkedésekről a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalának főigazgatóját tájékoztatja.

Az őrizetes a közösségben csak előzetes orvosi vizsgálatot követően, az orvos írásbeli beleegyezésével helyezhető el.

Az idegenrendészeti fogdán is érvényesülnek a fogvatartottakra vonatkozó elkülönítési szabályok – férfiakat a nőktől, egészségeseket a betegektől, az elítélteket a nem elítéltektől elkülönítve kell elhelyezni. A 18. életévüket be nem töltött személyekre nincsenek külön jogszabályi rendelkezések, így azok elhelyezése olykor nehézségekbe ütközhet. Az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályairól szóló 27/2001. (XI. 29.) BM-IM együttes rendelet 4. §-ának (1) bekezdése alapján a 18. életévét be nem töltött külföldit hozzátartozójával együtt, és más felnőttektől elkülönítve kell elhelyezni, kivéve, ha a hozzátartozóval történő elhelyezés az elkülönítésre vonatkozó, jogszabályban meghatározott előírást sért. A későbbiekben foglalkozunk még a gyakorlat során ezen a téren felmerült problémákkal.

Jelentős eljárási garancia a 27/2001. BM-IM együttes rendeletnek az a rendelkezése, amely szerint az őrizetest befogadásakor anyanyelvén vagy az általa ismert más nyelven, írásban vagy szóban - a jogairól és kötelezettségeiről, valamint a vele szemben alkalmazható kényszerítő eszközök alkalmazásának lehetőségéről, a jogorvoslatról szóló dokumentum átadásával egyidőben - tájékoztatni kell. A tájékoztató átvételét, illetőleg a szóbeli tájékoztatás megtörténtéről szóló jegyzőkönyvet az őrizetes saját kezűleg aláírja, írástudatlansága esetén kézjegyével látja el. Írástudatlan őrizetes szóbeli tájékoztatása két tanú jelenlétében történhet. A tanúk a jegyzőkönyvet saját kezűleg írják alá.

Az őrizetest befogadása napján el kell látni étkezési, tisztasági és ágyfelszereléssel, valamint ágyneművel.

Az őrizetes biztonsági felügyelet mellett, ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot az őrizet elrendelésének alapjául szolgáló ügyben eljáró jogi képviselőjével, a kínzás és az emberte-

len vagy megalázó bánásmód megelőzésére alakult európa tanácsi bizottság, az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Európa Tanács emberi jogok védelmére feljogosított szervezetei e célból kiküldött tagjával, a magyar jogszabályok által az emberi, állampolgári jogok védelmére feljogosított szervezet, illetőleg a fogva tartás ellenőrzésére jogosult hatóság tagjával, hazája Magyarországra akkreditált diplomáciai képviselőjével, konzuli tisztségviselőjével, ennek hiányában olyan állam képviselőjével, amely érdekei képviseletét ellátja, a kirendelt pártfogóval, ha fiatalkorú, illetve vallásgyakorlás céljából az egyház (felekezet) képviselőjével.

Látogató fogadása az előzetes egyeztetés szerinti időpontban, legalább harminc perc, amely kérelemre további harminc perccel meghosszabbítható. Külföldről érkező látogató esetében – a fogadására – lehetőség szerint soron kívül – legalább hatvan perc időtartamot kell biztosítani. A látogatás gyakorisága nem korlátozható. Ha a fogda, illetőleg az intézet rendjét, biztonságát nem veszélyezteti, az őrizetes, engedéllyel, egyidejűleg több látogatót is fogadhat.

Távbeszélőn történő kapcsolattartásra csak a fogda, illetőleg az intézet által biztosított készüléken van mód az őrizetes költségére. Érdekességként említeném meg, hogy a MATÁV Rt. tájékoztatása szerint, Magyarországon, a győri idegenrendészeti fogdán elhelyezett készüléken bonyolítanak a legnagyobb értékben beszélgetéseket.

A telefonbeszélgetés biztonsági okból ellenőrizhető, kivéve, akikkel a kapcsolattartás is ellenőrzés nélkül folyik. Ha telefonbeszélgetés a fogda vagy az intézet biztonságát, illetőleg az őrizet végrehajtását veszélyezteti, az erre vonatkozó figyelmeztetés után a beszélgetés megszakítható. Az ellenőrzés lehetőségéről az őrizetest tájékoztatni kell.

Az őrizetes levelezés útján is tarthatja a kapcsolatot a külvilággal, amelynek gyakorisága nem korlátozható. Hetente két alkalommal csomagot kaphat, amelynek tartalmára az általános szabályok vonatkoznak. Az őrizetes csomagot bármikor küldhet, ebben korlátozni nem lehet.

Az őrizetes az őrizet során alkalmazott intézkedés vagy annak elmulasztása miatt panaszt terjeszthet elő, amelynek a sérelmezett intézkedés végrehajtására - ha jogszabály kivételt nem tesz - nincs halasztó hatálya. A fogva tartás körülményeire vonatkozóan is lehet kérelmet előterjeszteni.

Az őrizetes az őrizettel kapcsolatban közvetlenül fordulhat a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó ügyészhez és kérheti tőle meghallgatását, illetve az illetékes országgyűlési biztoshoz, vagy az emberi jogok védelmére feljogosított szervezethez.

Az őrizetesnek az őrizet végrehajtásával összefüggő jogai gyakorlásához és kötelezettségei teljesítéséhez szükséges tolmácsolás és fordítás költsége a fogdát, illetőleg az intézetet terheli. Ezzel biztosítva az Alkotmányban, a büntető eljárási törvényben és a Bv. kódexben az anyanyelv gyakorlásához való jogot. Amennyiben azonban az őrizet végrehajtásával össze nem függő ügyben tolmács közreműködését kéri, azt az őrizetes saját költségére veheti igénybe.

Jelentős jogszabályi változásra került sor 2002. január 1-én: életbe lépett az új idegenrendészeti törvény és annak végrehajtási rendeletei. Ez létrehozta a regionálisan működő bevándorlási és állampolgársági hivatalokat. A megyehatárokon túlnyúló koordináció a megfelelő előkészületeknek köszönhetően, nem jelentett túlzott nehézséget a Határőrség számára és az ügyészségi vizsgálatok tanúsága szerint a jogszabályokban előírt rendelkezések alkalmazására maradéktalanul sor került.

A gyakorlati tapasztalatokról

A rendszerváltozással egyidejűleg megnyíltak az államhatárok. A szabad mozgásnak, illetve a tartózkodási hely szabad megválasztásának a joga nemzetközi egyezményekbe foglalt követelményét, hazánknak is teljesítenie kell a Magyarországra látogató külföldieket illetően is. A határok megnyitásának és az életszínvonal emelkedésének következtében országunk sok külföldi személy számára tranzit vagy cél - országgá vált. Ezzel párhuzamosan megnőtt az illegálisan érkezők és a külföldi bűnelkövetők száma is. A világ számos országával kötött kétoldalú egyezmények biztosítják, hogy pl. a hazánkban eljárás alá vont személyt mielőbb, állampolgársága szerinti hatósága vonja felelősségre, illetve a hazánkba jogosulatlanul érkezett személyek mielőbb elhagyják az országot.

Közismert, hogy az idegenrendészeti fogdában azokat a külföldi személyeket helyezik el, akiknek kiutasítása, az országból való kitoloncolása folyamatban van és valamilyen oknál fogva (például szökés veszélye) kizárólag szabadságelvonással járó intézkedés útján biztosítható ennek az eredményessége.

Az őrizet főszabályként öt napig tart, de mint azt a gyakorlati tapasztalatok mutatják, ennyi idő alatt nehezen és ritkán szervezhető meg a külföldi visszatoloncolása. Főként igaz ez, amióta egyre távolabbi országokból érkeznek hazánkba illegálisan külföldiek. Ezért különösen fontos számos, garanciális szabály lehetőség szerinti maradéktalan érvényesülése. Ilyen garanciák például az anyanyelv használatának joga, az élelmezési, egészségügyi ellátás biztosítása, lelkiismereti és vallási meggyőződés szabad kinyilvánítása, a fogva tartó intézetek személyzetének a hatalommal való visszaélésének megakadályozása.

Az anyanyelv használatának jogszabályi hátteréről már volt szó. A fogvatartottnak és a fogva tartó intézménynek egyaránt érdeke, hogy a fogvatartott a befogadást követően megismerhesse jogait és kötelezettségeit. Ügyészi vizsgálatok megállapították, hogy az intézetek biztosítják az őrizeteseknek a jogait. Az idegenrendészeti fogdákban több világnyelvre, illetve a fogdákban gyakran megforduló idegen nemzetiségű állampolgárok nyelvére lefordítva megtalálható az írásbeli tájékoztató a fogvatartottak jogairól, kötelezettségeiről, valamint a velük szemben alkalmazható kényszerítő eszközökről. Legtöbb esetben az őrizetes 24 órán belül hozzájut ehhez a tájékoztatáshoz. A fogdákban a házirend fordítása is megtalálható több nyelven. A határozatokat hozó hatóságok és bíróságok döntéseit is igyekeznek az intézetek akár tolmács igénybevételével is érthetővé tenni a fogvatartottak számára. Figyelemmel vannak továbbá arra is, hogy az azonos zárkába elhelyezettek közé lehetőleg azonos nyelven, illetve lehetőség szerint magyarul is beszélő őrizetesek kerüljenek elhelyezésre. Az idegenrendészeti fogdák komoly lépéseket tesznek annak érdekében, hogy az őrizetesek hozzáférjenek idegen nyelvű sajtótermékekhez és műholdas adásokhoz. A győri fogda látogatásakor fény derült több olyan esetre is, amikor a fogda személyzete, - hogy az őrizeteseknek örömöt szerezzenek - kis mértékben eltért a házirendtől, azért hogy a fogvatartottak a műsorra tűzött futballmecscset végignézhessék.

Összességében elmondható, hogy a fogva tartó intézetek törekednek arra, hogy a nem magyar állampolgárságú őrizeteseket a magyar nyelv nem tudása miatt hátrány ne érje.

A vizsgálatok tapasztalatai szerint, a befogadott külföldi őrizetesek igénylik, hogy a fogva tartást végrehajtó szerv felvegye a kapcsolatot hazájuk diplomáciai és konzuli képviseletével. Ez sok esetben rendkívüli módon meggyorsítja a hazajutásukat.

A külföldi fogvatartottak étkeztetése során a fogdát üzemeltető intézetek lehetőség szerint tekintettel vannak az őrizetesek vallási hovatartozására, az ehhez kapcsolódó szokásaikra. A fogdákban többféle étel közül is lehet választani. Az étkezések rendjében is rugalmasság tapasztalható a fogva tartó szervek részéről, így vallási okokból egyes esetekben akár a házirend szigorú szabályaitól is eltérnek.

Az egészségügyi ellátás területén az általános szabályok érvényesülnek. A fogdákban rendszeresen jelen van egy saját orvos, illetve szükség esetén, rövid időn belül megjelenik. Rendkívüli esetben az őrizetes külső kórházban kezelést is kaphat. Ritkán, nyelvi nehézségekbe ütközhet az anamnézis pontos megállapítása, azonban tolmács igénybe vételével áthidalható a probléma.

Egyéb fogdákban is gondot okoz, hogy az őrizetest nehéz elfoglalni, munkáltatásuk nem megoldott. Szerencsés esetben a külföldi csak néhány napot tölt az idegenrendészeti fogdában, azonban van mikor, hogy ez meghosszabbodhat. Ilyenkor az újságok, könyvek, televízió, illetve az időjárástól függően az udvaron engedélyezett sportolási lehetőség jelenthet megoldást.

A fogvatartással kapcsolatosan felmerült panasz nem olyan gyakori, mint az egyéb szabadságelvonást alkalmazó intézetekben. A fogdákban szolgálatot teljesítők törekednek minden jogszabályi, garanciális rendelkezés biztosítására. Az előforduló panaszok többnyire csak az ételek mennyiségét kifogásolják. A bánásmód körébe tartozó panaszok ritkák. A Győri Határőr Igazgatóság idegenrendészeti fogdájában, a rendbontó magatartást tanúsítók eltúlzottnak találták a velük szemben fellépő őrök által használt kényszerítő eszközöket. A vizsgálat megállapította, hogy a panasz alaptalan, a kényszerítő eszközök használata jogszerű volt.

Egy kínai állampolgár okiratainak ellenőrzése során a bv. törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyész azt észlelte, hogy a külföldi kérelmeinek és panaszainak nyilvántartása nem megfelelő, abból nem állapítható meg, hogy az elbírálás kinek a hatásköre, milyen intézkedések történtek és milyen válaszokat kapott az őrizetes.

Korábban aggályos volt a fogdakönyvekben vezetett nyilvántartások, az intézkedéseket előíró dokumentumok hiányossága. A pontatlanság olykor veszélyeztette a jogbiztonságot. A határozott ügyészi fellépésnek köszönhetően hamar rendeződtek a viszonyok.

A Nyugat-Magyarországi régió ellenőrzésekor az ügyész vette észre, hogy a bíróság által meghosszabbított fogvatartása az őrizeteseknek nem a jogszabályoknak megfelelő okmányok alapján történt. A foganatosításra jogszabály szerint bírósági határozat alapján kerülhet sor, annak hiányában a befogadást, illetve a további végrehajtást meg kell tagadni. Néhány esetben előfordult azonban, hogy a külföldit, bírói határozott alapján tartották őrizetben, és amely csak később érkezett a fogdához. Az ügyész intézkedett, hogy a jövőben a Határőrség tegyen lépéseket, hogy az elrendelt, illetve meghosszabbított őrizetről szóló végzések törvényes határidőn belül az idegenrendészeti fogdákhoz kerüljenek.

Az itt előforduló rendkívüli eseményeket, amelyek elsősorban étkezés-megtagadásban, illetve szökésben nyilvánulnak meg, az intézmények soron kívül jelentik a bv. törvényességi, felügyeleti- és jogvédelmi ügyésznek. A jelentéstételi kötelezettség biztosítja, hogy a törvényességet szem előtt tartva, az intézetek megtegyék a szükséges lépéseket a jövőben esetleg előforduló hasonló esetek megelőzésére, a felelősök megnevezésére. Amennyi-

ben ennek a kötelezettségének az intézet nem tesz eleget az ügyész megteszi a szükséges lépéseket.

Így történt ez például H. E. örmény állampolgár esetében is, aki 2002. november 22. napján befejezett öngyilkosságot követett el a Szombathelyi Határőr Igazgatóság idegenrendészeti fogdájában. A Vas Megyei Főügyészség ügyésze a helyszínen részt vett az esemény kivizsgálásában, ellenőrizte a megelőzés érdekében tett intézkedéseket. A boncolást követően a főügyészség kiadta a temetési engedélyt.

Nagykanizsán a bv. törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyész a fogda vizsgálatáról készített feljegyzésében azt észrevételezte, hogy a rendkívüli események megelőzése érdekében az ablaküvegek belső védelmét biztosító biztonsági rácsozat nincs felszerelve.

Az Európai Unió követelményeinek megfelelően az olykor több megyét is felölelő régióban, egyetlen helyen működik idegenrendészeti fogda. Ezért az elfogást és az előállítást követően több száz kilométeres utat kell megtenni a fogdáig. Ez komoly szervezési feladatot igényel a Határőrség részéről, hogy minél takarékosabb módon, de a jogszabályokban előírt határidőket betartva járjanak el. Számos esetben merült fel az a probléma, hogy a szállítások következtében, egységes nyilvántartás hiányában, szinte lehetetlenné vált az előállítások időtartamának nyomon követése. Ezeknek a megszüntetésére a bv. törvényességi, felügyeleti és jogvédelmi ügyész feljegyzést készített a hiányosságokról, észrevételeket tett. Ennek alapján az érintett szervek 2002. második félévétől megkezdték a korábbi pontatlanságokat megszüntetni. Jelentősen megnőtt a bírói munkateher azáltal, hogy a regionális rendszerben, a döntési hatáskör, egyetlen helyre koncentrálódik, így ha a külföldit 5 napon belül nem utasítják ki, a fogvatartás meghosszabbításához bírói határozat szükséges.

Említést érdemel a 18. életévüket be nem töltött fiatalok elhelyezésének kérdése. Alapelvi jelentőségű, hogy szabadság elvonással vagy korlátozással járó intézkedés csak jogszabály alapján által alkalmazható. Előfordulhat azonban, hogy egy külföldi család lépi át illegálisan a határt egy kiskorú gyermekkel. A szülők idegenrendészeti őrizetbe kerülnek, de mi lesz a gyermekkel? A család egységének fenntartása megkövetelné, hogy a gyermek szüleivel maradhasson, ugyanakkor ez fogságot és idegen felnőttek állandó társaságát jelentené számára. Akkor nevelőintézetben kell elhelyezni ideiglenesen? Ebben az esetben viszont a szülővel való kapcsolattartás válik lehetetlenné. A probléma megoldására, a jogalkotónak azonnal döntenie kell, hogy két emberi jogi alapelv közül, melyik jelent magasabb szempontot.

A külföldi fiatalkorúakra – ellentétben a magyar állampolgárokkal – az idegenrendészeti jogszabályok nem tartalmaznak külön rendelkezéseket még elkülönítésüket sem írják elő. A Legfőbb Ügyészség ennek megfelelően javasolta az idegenrendészeti őrizet büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtásának szabályairól szóló 1/1995. (I. 6.) IM rendelet kiegészítését. A Nagyfai Bv. Intézet parancsnoka külön napirendet állított össze az intézetben elhelyezett két fiatalkorú bangladesi állampolgár számára, amelyben elkülönítésükről rendelkezett, illetve a végrehajtás módjára - rájuk tekintettel - külön szabályokat hozott.

Hazánknak az Európai Unióhoz történő, küszöbön álló csatlakozása és az ennek következtében szükségessé váló jogharmonizáció számos új feladatot ró mind a kormányzatra, mind a jogalkotásban részt vállaló szervekre.

A szabadság elvonással járó intézkedéseknek és az annak végrehajtását biztosító fogvatartási helyeknek a közösségi joghoz, illetve az európai normákhoz való igazodása alapvető követelmény. Ennek megvalósítása azonban jelentős mértékű anyagi ráfordítást igényel.

Az utóbbi években új, az európai normáknak megfelelő idegenrendészeti előállító helyiségeket adtak át. Ilyen például a Nyírbátori Határőr Igazgatóság Ártándi kirendeltségénél 2002-ben kialakított két előállító helyiség. A végleges átadás előtt az Igazgatóság felkérte a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó megyei ügyészségi ügyészt, hogy szemrevételezze a helyiségeket, vizsgálja meg, hogy azok a jogszabályoknak megfelelnek-e, és adjon szakvéleményt azok kialakításáról. Az ügyész számos észrevételt tett, amelyet a Határőr Kirendeltség a munkálatok folyamán figyelembe vett, így egy jogszabályi rendelkezéseknek teljes mértékben megfelelő épület került átadásra.

De megemlíthetjük a 2002. január 1-jével megnyitott Győr-Moson-Sopron Megyei idegenrendészeti fogdát (és közösségi szállást) is, amelynek kialakítására, személyi állományának kiképzésére szintén az ügyészség bevonásával, szakmai ismereteinek, tapasztalatainak felhasználásával került sor, így zökkenőmentesen kezdhette meg működését a jogszabály által megjelölt időpontban.

A 2001-es évben végzett egyik vizsgálata során a bv. törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyész megállapította, hogy a bácsbokodi előállító helyiség rendkívül rossz állapotban van, falai penészesek, vizesek, emberi tartózkodásra alkalmatlan. Felhívta a Határőrség figyelmét, hogy azonnal intézkedjenek. Ennek következtében szeptember közepéig megtörtént az épület felújítása.

Összességében elmondható, hogy az idegenrendészeti őrizetet végrehajtó fogdákban eleget tesznek a külföldi fogvatartottakkal szemben támasztott speciális követelményeknek. A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeletet ellátó ügyészek is – teljesítve vizsgálati kötelezettségüket –, a jogszabályok maradéktalan érvényesülése érdekében a szükséges intézkedéseket megtették, sajátos eszközeikkel elősegítették a Határőrségnek a törvényességi, jogállami követelményeket betartó munkáját.

Dr. Pongrácz Dóra